

Česko-lužický

Ročník XIX
Číslo 10/říjen 2009

věstník

Jěwa-Marja Čornakec

Basnikowy wysk a stysk
wěnowane Wotrowskej młodzinje

Na wěčnym wotpočinku w serbskej zemi,
kiž tebi zasluženy pokoj dawa.
Je pěseň znata strach twój dawny wzała,
a wottřaseš, štož tebjě hišće lemi.

Hlej, z wyskom šwiknješ so kaž kral na konja,
kiž po wsy wjedže holcu z wjerškom meje.
A z radosću wšěch přewodžeš na reje,
wšak w drasće serbskej meja rjeńšo wonja.

Ze styskom woko za kóždym pak hlada,
kiž chléba dla we cuzbje dyrbi džětać.
A znowa duša twoja k zemi pada.

Tuž k Bohu woľaš so do wysokosće:
Njeh džěci du do cyrkwy pačer spěwać,
a strowja će z „Budž chwalen“ do wěčnosće.

Básnikowo výskání a stýskání
wěnowáno Wotrowské mládeži

Zem srbská odpočinkem je tvé duši
jež tobě zasloužený pokoj dala.
Ta píseň známá strach tvůj dávný vzala,
teď setřeseš to, co tě ještě ruší.

S výskáním jedeš jak král na svém koni,
co po vsi s májí doprovází dívku.
Radostně všechny vedeš na muziku,
vždyť v srbském kroji krásněji máj voní.

Stýskání do oka ti slzu vkrádá,
když tolik ztracenů jde do ciziny dělat.
To duše znovu k rodné zemi padá.

Tak k Bohu vzhůru voláš v nekonečně:
Ať děti jdou se modlit do kostela,
a zdraví tebe „Pochválen buď“ věčně.

16. října si připomínáme sto let od smrti nejznámějšího lužickoserbského básníka Jakuba Barta-Čišinského, pohřbeného na wotrowském hřbitově. U této příležitosti zveřejňujeme originální znělku šéfredaktorky Rozhladu v překladu Radka Čermáka.

BJEZ WČERAWŠEHO DNJA NJEJE JUTŘIŠEHO

Timo Meškank znowa wo dowolu

Sym zaso raz w dowolu był. Lětsa rozsudźichmy so za kónc swěta, kiž je nam domjacy. Serbja narjekuja tutomu krajej Čorna Hora, bóle znaty wšak je pod mjenom Montenegro. Mjeno Montenegro pochadža z wenetišćiny, kotruž džensa někak pjeć milionow ludźi w sewjernej Italskej rěči. Njetrjebamy so mjenu džiwac, přisłušeše džě wulki džěl pobjóžneho kraja podtu Jadrana hač do lěta 1797t. mj. Bjenatskej republice (venetisce Serenissima Repubblica Vènetà), doniž ju Napoleon njewobsadži a njerozpušći. – Džensniša Čorna Hora je woprawdžity kraj čornych Dinariskich horinow. Póda je sucha, rostu tu trawy, kerčiny, jehlinate štomy. W nižinach, wosebje při Jadranje, namakaš tež cedry a palmy. Běchmy so w hotelu Palma zaměstnili, pod Lovčonom, hłownymi horinami kraja. Najwyšej wjerškaj Štirovnik (1.749 m) a Jezerski Vrh (1.657 m) widžachmy kóždje ranje ze stwineho wokna. Na Jezerskim Vrchu smy samo so wě wopytali mawsolej Petara II. Petrovića-Njehoša (1813–1851), wjerchowskeho biskopa, kotryž je w swětowej literaturje skerje znaty jako basnik twórbny Горскій віенаць. Jězba z požčenym awtom na wjeršk njebě wšak za džěsci zabawa, dokelž sej njeskónčne serpenty kruty žołdk sobujěducych a poľnu koncentraciju šofera žadachu. Radšo byštaj sej Jakub a Matej

w pěsku hrajkatoj, we wodže kupatoj abo z bělesom po hasach smaliťoj.

Smy do Dubrovnika w Chorwatskej lećeli a wottam do Tivata w Čornej Horje dojěli. Přeco, hdyž pućuju do cuzeho kraja, wozmu sej rěčny přewodnik sobu. Poprawom měť sej lětsa portugalisko-serbiski słownik kupić, dokelž bě moja poslednja nowa rěč portugalšćina. Loňši Marco Polo Portugiesisch njebě po wobjimje wobšěrny, za to pak wobsahowaše scyła nowu rubriku, mjenujcy dorěčenje/lubkowanje. Njewědžach pak loni hišće, zo wjedže mje dowolowa jězba lětsa k Jadranje. Tuž wobstarach sej nětko knižku Česko-chorwatská konverzace. Njewobhonjeny čitar móht so wězo prašec, kak dyrbjat so z chorwatšćinu w Čornej Horje dorozumjeć. Njeje to tak wulki problem, dokelž złožuja so kaž chorwatšćina tak tež bosnišćina a serbišćina na t. mj. štokavisku dialektalnu wariantu a su sej přez to jara podobne. Štož leksiku nastupa, maš wězo na tajke drobne rozdžěle kaž chorwatsce kruh vs. serbisce chleb resp. хлеб džiwac. Derje bě tuž, zo sym sej dodatnje kapsny słownik sobu wzał. Pytnych mjenujcy bórže, zo wobsahuje drje mój nowy rěčny přewodnik wotřezki kaž Osobni podaci – crte karktera, w kotrymž móžach so tajkeje, po wobsahu za mnje zbytnjeje rozmoťwy Koliko godina ima tvoj otac? \ Sedamdeset. \ Dobro

se drži dočítat, važne słowa kaž tež, hišće, hižo abo snano, wězo, samo so wě w nim pak njenamakach. Doporučuju tuž kóždemu, wosebje na tajke drobne partikle a modalne słowa kedžbu brać, wučinjeja džě wone wutk rěče. Potajkim sej zapisach, zo tež je takohje, hišće je josh, hižo je weh, snano je možda, wězo je sigurno, samo so wě je očitno.

Prašenje, hač eksistuje dodatnje k mjenowanym třom rěčam hišće montenegrinščina, je ryzy teoretiske a za praksu njewažne. W kónčinach, hdžež bydla w Čornej Horje Južni Serbja – je to w sewjeru kraja, ale tež při sewjernym pobjohu – widžiš napisma kaž w latinicy tak tež w kyrilicy. Při južnym pobjohu napadnu či dwurěčne napisma, w tym padže serbiske a albanske. W poslednim wulkim měsće Ulcinj (albansce Ulqin) na samym juhu kraja su mjenujcy wjace hač dvě třeciny wobydlerstwa Albanojo. Naš zacišć po jězbje bě, zo je Čorna Hora při wšěch kulturnych a mentalitnych rozdžělach jednotliwych narodnosćow přikladny

multinacionalny stat. To so nic na kóncu wotblyšćuje na wobal-kach tworow, na kotrychž móžeš sej na př. pola pjelnjeného čajoweho pječwa wobstatki wučitać, a to wot SRB čajno pecivo sa margarinom punjeno marmeladom od wišnje přez МКД чайно пециво со маргарин полнето со мармалад од вишна do ALB biskotě e mbushur me marmelate prej vishnjě. To zwostanje mi jenož popřeć Dobar tek!

Slovníček: stwa – pokoj, wjerchowski – knížeci, běleso – odstrkovadlo, odrážedlo, dorěčenje – domluva, lubkowanje – flirt, milkování, jězba – cesta, jízda, njewobhonjony – neinformovaný, dyrbjeć – muset, mít pytnyć – všimnout si, mjenujcy – totiž, važny – důležitý, tež – také, hišće – ještě, hižo – už, snano – snad, wězo – jistě, ovšem, samo – dokonce, namakać – najít, tuž – tedy, tož, partikla – částice, partikule, brać kedžbu – mít se na pozoru, wutk – tresť, jádro, wobstatki – složení

Noviny

Z DOMOVA

Dne 21. července 2009 byly do rodinného hrobu na motolském hřbitově v Praze (oddíl V, č. hrobu 2419) uloženy **ostatky Jiřího Mudry**. Rozloučení s dlouholetým členem SPL a významným sorabistou se účastnili jeho příbuzní a nejbližší přátelé. Obřad vedla farářka Církve československé husitské Mgr. Sandra Zálabová. Se vzpomínkou na J. Mudru vystoupil jeho dlouholetý přítel PhDr. Jaroslav Kohout.

pekt

Schůze **předsednictva SPL** konaná dne 24. srpna v Lužickém semináři přijala tři nové členky a projednala obnovu pamětního textu na průčelí budovy.

MM, R-I

Z HORNÍ LUŽICE

(SN 31. 8. a 1. 9.) V **saských parlamentních volbách** zvítězila CDU se 40,2 procenty hlasů. Ve svém křesle tak patrně zůstane dosavadní ministerský předseda Stanisław Tilich. Velký nárůst zaznamenala vítězná strana především v katolické oblasti srbské Lužice, odkud Tilich pochází. Pro CDU zde hlasovalo od 60,5 do 76,8 procent voličů. Extrémně pravicová strana NPD tam zcela propadla. Křesťanští demokraté nyní zvažují, zda budou vládnout v koalici s SPD či FDP. Strana Levice, která ve volbách skončila na druhém místě se 20,6 procenty, je připravena uplatňovat svůj politický vliv z opozice. Nový zemský sněm se sejde nejspíše do třiceti dnů od voleb. Volební účast v Sasku byla 52,2 procenta. Vedle Tilicha do sněmu míří Srbové Marko Šiman, Alojs Mikławšk (CDU) a Hajko Kozel (Levice).

(SN 3. 9.) Druhého září se ve Wojerecích sešel **statutárně-strukturální výbor** (Wustawko-struktorny wuběrk) Domowiny. Jeho

úkolem je do příští valné hromady Domowiny v roce 2011 shromáždit a zpracovat náměty týkající se případné změny stanov zastřešující organizace Lužických Srbů, zlepšení její struktury a nových práv i povinností jejího předsedy. Před tím, než příští valná hromada náměty schválí, by se o nich mělo veřejně diskutovat. Patnáctičlennému výboru předsedá člen předsednictva Domowiny Benedikt Dyrlich, místopředsedou je jednatel této organizace Bjarnat Cyž.

(SN 4. 9.) Ve zhořeleckém Ústavu pro kulturní infrastrukturu Saska se konala jednodenní konference s názvem **Lužickosrbská občanská společnost a vzdělávání**. S referátem vystoupil mj. ředitel Ústavu sorabistiky Lipské univerzity Edward Warnar, ředitel budyšínského Srbského ústavu Dietrich Šofta nebo poslední ministr kultury NDR Herbert Schirmer. Hovořilo se např. o pozitivěch bilingvistu Lužických Srbů a důležitosti velikonočních křížáckých jízd.

(SN 8. 9.) Německo-lužickosrbské národní divadlo připravuje cyklus s názvem **Podzimní naděje – Budyšin 89**. Jeho úkolem je připomenout politické změny v roce 1989 a roli, kterou v nich hrálo budyšínské divadlo. Na jeho půdě tehdy probíhaly otevřené diskuse o politické situaci, organizovaly se kulaté stoly a hrály se kritické divadelní kusy. Součástí cyklu jsou např. diskuse se svědky revolučního hnutí, promítání částí záznamů divadelních her nebo výstava fotografií, které dokumentují stav budyšínského starého města těsně před převratem.

(SN 9. 9.) Loni založený Bukecký evangelický školský spolek usiluje o obnovu **školy druhého stupně v Bukecích**. Místní

Wólbná měštnosć 30. 8. w Chróšćicach. Foto David Lenk.

škola byla zrušena v roce 2003 z důvodu nedostatečného počtu žáků. Společnost chce od školního roku 2010/2011 zahájit práci nového vzdělávacího ústavu jednou třídou pátého ročníku. Za tím účelem probíhají jednání s potenciálními vyučujícími. Jelikož v Bukecích se úspěšně pěstuje lužická srbština skupinou Witaj mateřské školy a prvního stupně školy základní, uvažuje předsedkyně společnosti Denise Lehmann o možnosti zařadit výuku srbštiny také do osnov plánovaného druhého stupně. „Tím bychom postavili most k dějinám Bukec, které měly velký význam při překládání bible do srbštiny,“ prohlásila Lehmannová. **Petr Kalina**

Z DOLNÍ LUŽICE

(NC 34) **Starosta Chotěbuze Frank Szymanski** ve druhé polovině srpna navštívil Srbský dům. Jednal zde o podstatných záležitostech týkajících se Lužických Srbů, jako je např. další směřování Srbského gymnázia, plánovaná obnova Srbského muzea nebo užívání lužickosrbských jmen na tabulích, které označují městské části. Szymanski vyzdvihl význam školského systému Witaj a ujistil, že udržení dolnosrbského jazyka je v zájmu města. Ve spolupráci s Domowinou bude vytištěna brožura informující o srbském životě ve městě. Setkání proběhlo v příjemném ovzduší a županka Madlena Norbergowa si pochvalovala, že se podařilo dosáhnout všestranného porozumění.

Zemědělský podnik v Žylově už od roku 1992 hospodaří ekologicky. Jednatel Wolfram Hotzler upřesnil, že se tak tehdy rozhodli hlavně kvůli přístupu k dotacím, ale dnes jsou přesvědčeni, že se jedná o nejlepší způsob hospodaření. Každým rokem je vidět, jak se stav přírody zlepšuje, jak se na meze, louky a pastviny vrací rostliny, brouci, ptáci a další živočichové, kteří vymizeli v minulých desetiletích po nástupu intenzivního zemědělství. K extenzivnímu obhospodařování rozsáhlých luk mezi Dešnem a Sprévu, které poskytuje vhodné životní prostředí řadě druhů rostlin a živočichů, žylovskému podniku napomáhají i nevhodnější druhy hospodářských zvířat: tarpani, tuři a buvoli. V loňském i letošním roce podnik vysadil dva páry koroptví polních, které kdysi byly na polích a mezích velmi hojné. Pokud je v trávě objeveno hnízdo koroptve nebo jiného vzácného ptáka, trávu kolem nekosí. Ačkoli se v podniku dorozumívají německy, stále používají lužickosrbská jména pro některé části krajiny, jako například *Krotke łuki*, *Pastwa* nebo *Nowiny*. Rozloha obhospodařovaných pozemků činí 25 km².

(NC 35) **6. svátek dechové hudby** slavili v Janšojcích 23. srpna. Vystoupila řada lužických souborů. *Janšojška dujarska kapala* má novou zpěvačku, Sabine Heroldojc z Husu. Při vystoupeních

nosí srbský kroj, který si sama ušila a vyšila. Pouze *lapu* si sundává, když hraje na pozoun. *Janšojški žeńskecy chor* byl v úvodním průvodu oblečen v srbských krojích, ovšem před vystoupením se převlékl do městského, což se mnohým Srbům nelíbilo. Podezřívali soubor z toho, že na bohatý dolnosrbský kroj nejsou dost hrdé. Již tradičně přijela bavorská skupina ze Scheuringu u Mnichova a polská skupina z Ilowy v polské části Lužice. Účastnilo se asi 3000 návštěvníků. Pomáhalo mnoho lidí, mezi nimi mládež z Janšojc a Rjasniku u Baršce.

Tomu, kdo chce poznat Lužici z kánoe nebo kajaku, se otevřela nová příležitost: bez omezení je možno **splovat hraniční řeku Nisu**. Do roku 2002, než Polsko přistoupilo k Evropské unii, bylo sjíždění Nisy zcela zakázané. I poté řada překážek zůstala: každá loď musela být hlášena a bylo dovoleno vystupovat jen na německém břehu. Teprve před krátkou dobou taková omezení padla. Na Nise se místy vyskytuje silný proud a peřeje, které připomínají divokou horskou řeku. Občasné písčité ostrovy lákají ke koupání nebo ležení na slunci. Propustí a hrází, které vyžadují vytažení lodí z vody a přenesení, zdaleka není tolik jako na Sprévě. Plavba ze Zhořelce do Baršce trvá 3–5 dnů.

(NC 36) Na konci srpna, u příležitosti zahájení nového školního roku, se konala první **školní bohoslužba v srbštině**. Účastnilo se přes 40 žáků Dolnosrbského gymnázia, jejich rodičů a dalších zájemců. Záměr uspořádat tuto bohoslužbu se objevil teprve v červnu před prázdninami. Farář Hans-Christoph Schütt chce příště s přípravami začít dříve, aby se mohli více podílet i žáci. Bohoslužba proběhla v kostele sv. Kříže chotěbuzské čtvrti Chmjelow.

Z DOLNÍHO SASKA

(NC 36) *Nimsko-serbski ansambel* ze Žylova na počátku září zavítal do Hanoverského **Wendlandu**. Ve vsi Reddereitz se slavilo 10 let od založení parku bludných kamenů a při této příležitosti vystoupil i lužický soubor. Hosty čekal bohatý program, například návštěva dřevanských vsí kolem Lüchowa a skanzenu v Lübelnu. Spolkem *Region Wendland* byli pozváni na večeri, kde se mimo jiné setkali s jeho předsedou panem Steltem, starostou města Lüchow panem Schulzem a panem Kowalewským, který je zodpovědný za vztahy s Domowinou. Místní obyvatelé chválili, že i mladí lidé v Lužici udržují řeč a zvyky. Zájem o Srby byl veliký, obdiv vzbudily malebné kroje a živé tance. Všichni chtějí nově navázané styky udržovat a brzy se zase vidět.

Miloš Malec

Herbert Nowak: Prjatkowanja.
Universitätsverlag, 339 stran, Postupim 2007.

Pozoruhodná řada *Podstupimské písňoski k sorabistice* přináší svým sedmým svazkem kázání nestora dolnosrbského duchovenstva, jehož devadesátiletý život vylíčil J. Mudra v ČLV XVI, s. 42–43. Jelikož nejde o první číslo této edice, musím se pozastavit nad faktem, že její název je pořadatelé Madlenou Norbergowou a Petrem Kostou vytrvale uváděn s velkým písmenem posledního slova (*Podstupimské písňoski k Sorabistice*), což je snad kompromis mezi německým *Potsdamer Beiträge zur Sorabistik* a správným zněním srbským. V lužičtině platí stejně jako v češtině zásada, že víceslovné vlastní názvy mají velké počáteční písmeno jen v prvním slově (např. *Serbske nowiny*). Völkellův *Prawopisny slownik* uvádí jako výjimku tradiční *Časopis Mačicy Serbskeje*. Obdobně dnes narážíme na *Serbske Nowiny* či jiné. Jde o obchodní grafiku, jejímž účelem je vábit

kupcovu pozornost. Leč i tento nepravopis stojí alespoň na nějaké zásadě: všechny počáteční litery velké. Zato postupimský titul nám už jen dovoluje hádat: je malé slavistické odnoží zapotřebí zvyšovat si velkou čtenou sebevědomí? Braniborské sorabistice jistě ne – její hodnotná knižní produkce je toho dokladem.

Autorovi vyšla první sbírka kázání roku 1991, nová snůška je rozsahem trojnásobná. Heilgard Asmusová, generální superintendka chotěbuzského obvodu Evangelické církve berlínsko-braniborsko-slezskohornolužické, v předmluvě lituje, že se poválečné církevní vedení zpěchovalo užívání srbštiny, načež vyzdvihuje: „A přece byli vždy lidé, a v jejich čele farář na odpočinku Herbert Nowak, kteří právě takto chtěli žít“. Je to o to smutnější, že kazatel byl ke své dráze nadmíru připraven. V úvodním slově vzpomíná, jak se zařídil podle mínění Bogumila Šwjely, že se má vedle stálého obírání srbštinou přiučiti jinoslovanskému jazyku, a zvolil studijní kombinaci teologie/slavistika. Následovala desetiletí německé služby; teprve v důchodě hostoval se svou mateřštinou na různých kazatelích.

Po vzoru Bjedricha Tešnařa rozhodl se Nowak již jako stu-

dent „kázat v korektní, ale navýsost lidové srbštině – ale jak je to těžké!“ Že si vytyčil úkol vskutku na hranici proveditelnosti, se potvrzuje hned v oslovování: *Lube bratsí a sotsí*, káže chrámovým návštěvníkům namísto správného ... *sotsy* z první sbírky. Nepopírám, že k dálkové spodobě koncovek může docházet. Ovšem je třeba pamatovat, že hlásek nezapisujeme čistě foneticky. Nacházejte 4. pád v náležitém tvaru *za bratsow a sotsy* (s. 24), domýšlím se pisatelova pravidla, že i v 1. pádě jsou obvyklé *sotsy*, ale nikoli v blízkosti bratří...

Kniha obsahuje nejen kázání, nýbrž i zdravotní, přednášky, modlitby a další. Je chválihodné, že editoři, nedávše se svést svojí náklonností k duchovnímu, zveřejnili též rozhlasový proslov z roku 1974, v němž Nowak pochlebují komunistickým samovládcům: „Naše vláda ví, že nejcennějším darem na vánočním stole je mír. Proto bojuje o udržení míru“. Naopak v projevu k církevnímu shromáždění (následující s. 41) upozorňuje, že pamětní vysílání srbského rádia o Matu Kosykovi zamlčí básníkovu zbožnost.

Národopisně zajímavá je vzpomínka na 24. červen: „Do kostela už jsme nechodili, jak se to dalo ještě za času mého otce, nýbrž do lesa natrhat všelijaké léčivé byliny a bylinky, které jsme potom sušili, abychom měli v zimě něco k pití proti chorobám. Naše děvčata si však vymyslila něco lepšího a z nasbíraného kvítí vila krásné věnečky, aby se jimi v noci při svatojánském ohni ozdobila. Drahnou chvíli jsme skákali přes praskavý oheň a potom jsme jej zpívající obtančili. Dokud jsme bydlili u Odry, obvili jsme staré kolo slamou, zapálili je a takto kouleli z kopce dolů. Ale v srbské Dolní Lužici je málo kopců a horek – a požární ochrana má bedlivé oko!“ (s. 48) Z životopisu (s. 331) žel není patrno, které oderské bydliště autor míní.

Vydaná kázání jsou prvotně určena praktikujícím luteránům. Potěšit mohou i katolíky, zvláště když se Nowak opakovaně vyznává z kladného vztahu k nim. Připomíná, kterak se za jeho mládí srovnávala Lutherova reformace s Ježíšovým vyčištěním chrámu, kdežto dnes tento příměr hodnotí jako zneužití evangelia. „My už dnes nepohrdáme vírou našich katolických bratří a sester; nezavrhneme jejich učení. S úctou hledíme na srbské katolické duchovenstvo vědouce, že mezi srbskými patrioty bylo náramné množství katolických farářů a že pod jejich křídly je další trvání Srbstva zaručeno ještě na hodně, hodně let.“ (s. 159).

Kazatel často žehrá na úbytek vyznavačů: „Čím to je, že vši křesťanské cti a poctivosti tak ubývá, že lidé nechodí do kostela a hromadně vystupují z církve?“ (s. 97) Odpověď musí čtenář hledat sám, avšak i sbírka naznačuje, že bible – úhelny kámen křesťanského náboženství – je textem rozporuplným a do značné míry přežilým. Odvolává se na apoštola Pavla, nabádá Nowak děti, aby byly poslušny svých rodičů (s. 137), a přitom v souvislosti s jinou novozákonní citací vynáší dva odpírače vojenské služby, již nedbali rodičovských domluv, a dívku, která proti vůli otce navštěvovala konfirmační výuku. Vzдорovat je správné, „když víra a svědomí si toho žádají“ (s. 318). To jistě, ale k zásadám, že děti mají poslouchat rodiče a že máme jednat podle svého přesvědčení, se dostaneme i bez Písma svatého. Prospěšnost náboženství po mém soudu netkví v bezprostředním umravňování lidí, nýbrž v tom, že jim svým přesahem dodává pokory a síly, kteréžto vlastnosti teprve následně upevňují morálku.

Přirozená je spisovatelova obhajoba mythu – jádra každého náboženství: „Snad někdo pochybuje o tom, že Ježíš tehdy jenom zvedl ruku a vichřice i vlny se upokojily. Tomu bych opáčil: Ten, jenž stvořil nebe a zemi, může přikázati také jim.“ (s. 244) Moudrá jsou slova o bohu pomocníku: „Pomáhá vždy, leč trojím způsobem: odnímá naše břímě – to je jeden; nečiní-li toho, tak břímě ulehčuje; nedělá-li ani to, pak člověka posiluje.“ (s. 238) Příhodně zpytuje: „Mnohý chodí přívětivě a líbezně mezi námi, jsa každému přítelem a každému uměje říci pěkné slovo – a přesto má srdce z kamene, mrtvé a nezná nic než sebe sama. Pohled

na ty, již netouží po ničem jiném než si co nejvíce nahrabat, hled na ty mladé a staré, jimž není nic milejšího, než jíst, pít a bavit se, a nakonec se podívej sám do sebe: nemáš-li z toho všeho také něco?“ (s. 232, též 154–155) Zato jednou nepříjemně vyhrožuje: „Proti pyšným se Bůh postaví, proti těm, kteří se mu neklanějí. K nim patří jistě všichni, o nichž jsme před chvílí slyšeli: ti, již nesvěti neděli a nectí Písmo svaté; ti, již nepotřebují Boha, když se jim daří; ti, již se nemodlí, protože si myslí, že to jde i bez modliteb; ti, kteří nečtou v bibli, protože na to zdánlivě nemají času a protože bible je zastaralá kniha; ti, kteří milují více sebe než svého bližního.“ (s. 235)

Nowak – osvědčený povídkář – využívá i svého vtipu: v příhodě o houbarce, která se modlíla k bohu, aby našla více hřibů. Když jich nasbírala k obědu, k večeři, ba na sušení, vyhodnotila před farářem své hledání slovy: „To jsem měla zase jednou štěstí!“ (s. 46) Nebo ve výkladu Ježíšova ztotožnění s chlebem života: „Potřebujeme chleba, abychom zůstali živi; potřebujeme Ježíše, abychom měli dost síly k pozeňnanému životu. Sousedka o vánočních snědla celou krabici cukroví a druhého dne zemřela. Zemřel už někdo po suchém chlebě?“ (s. 300)

Většina Dolních Srbů ochudila svoji řeč o prosté tvary minulé. I z Nowakových projevů ustoupily natolik, že jich nenajdete ani v některých biblických citátech, např. „žurja su zamknjone byli“ namísto *zamcone běchu*, „wukniki su se zgromažili“ *se běchu zgromažili*, „jo Jezus pšíšeł a mjazy nich stupił“ (s. 198) *pšíže a stupi*. Drží se ku příkladu v žalmovém „Pjerwej nježli gory nastachu, zemja a swět stworjonej buštej“ (s. 179).

Korektura nebyla právě vzorná. Překlepů a jiných chyb jsem napočítal dvacet devět. Na čtrnáctém řádku 234. strany jsou písmenka zpřeházena tak, že nedávají smyslu. Proslovy na stranách 306–310 jsou v obráceném časovém sledu. Zbytečné je dvojité otištění Kosykovy básně (s. 19, 41–42). Přes uvedené záporny považuji knihu za obohacení lužickosrbského písemnictví.

Richard Bígl

Mniejszości narodowe i etniczne w Europie Środkowej w 60-lecie uchwalenia Ustawy Serbołużyckiej. Stowarzyszenie Polsko-Serbołużyckie Pro Lusatia, Instytut Historii Uniwersytetu Opolskiego, 168 stran, Opolí 2008.

Šedesáté výročí schválení Srbského zákona v saském zemském sněmu (23. března 1948) se stalo podnětem pro uspořádání mezinárodní konference v Opolí pod názvem Národnostní a etnické menšiny ve střední Evropě. Akce se konala 8. dubna 2008 v Institutu historie Opolské univerzity a jejím organizátorem byla Polsko-srbská společnost Pro Lusatia. Výstupem z konference se stal sborník stejného názvu rozdělený do pěti tematických okruhů, které obsahují celkem čtrnáct příspěvků v hornolužické srbštině, dolnolužické srbštině, polštině, češtině, němčině a angličtině.

První námětový okruh věnovaný Lužici a Lužickým Srbům zahajuje příspěvek **Ludwiga Ely** *Před 60 letami schwali so serbski zakon w Sakskej*, kde autor shrnul dění okolo vzniku a schválení zákona na ochranu práv srbské národnosti. V příspěvku jsou postupně analyzovány požadavky Lužických Srbů na znění tohoto zákona, dále pak postoj jednotlivých politických stran a jejich představitelů v Saském zemském sněmu k jeho předložení. Mimo jiné je zde zmíněn jeden neúspěšný pokus o schválení podobného zákona v Sasku v roce 1946. Samotný zákon z roku 1948 je nutno hodnotit jako průlomový moment, který výrazně pomohl při rozvoji kulturního života Lužických Srbů v druhé polovině 20. století. Později byly záležitosti Lužických Srbů ošetřeny v ústavě NDR; nejprve článkem 11 z roku 1949 a později článkem 40 z roku 1968, které zaručovaly právo pěstovat srbský jazyk a kulturu. Další autor **Pěť Šurman** v článku *K wóznamoju Serbskeje kazni z leta 1948* doplňuje předešlý příspěvek a při-

pomíná vliv srbského zákona na vládní nařízení obdobně ochraňující národnostní práva dolnolužických Srbů. Připojené znění výnosu z 18. září 1950 umožňuje čtenářům seznámit se s jeho obsahem. Opolský historik a místopředseda spolku Pro Lusatia **Piotr Palys** v příspěvku *Państwa słowiańskie wobec kwestii Łużyckiej 1945–1948* analyzuje a rozebírá rozdílná poválečná stanoviska slovanských států, Československa, Polska, SSSR, Jugoslávie a Bulharska, k tzv. lužické otázce. Příspěvek je rozdělen do pěti částí podle výše zmíněných států. V případě poválečného Československa upozorňuje na vojensko-strategické úvahy a postoje jednotlivých politických stran a jejich předních představitelů. Jako zajímavost je třeba uvést postoj prezidenta Edvarda Beneše, který v rozhovoru s velvyslancem Velké Británie v Československu Philipem Nicholsem řekl, že Lužici nechce pro množství Němců a nacistů, kteří by se tak dostali do republiky. Na druhou stranu autor upozorňuje na zájem samotných Srbů o připojení Lužice k ČSR. Následující stať **Grzegorza Skrukwa** přibližuje a shrnuje roli Alojze Stanisława Matyniaka při formování spolku ProLuž v poválečném Polsku.

Tímto příspěvkem končí část věnovaná Lužici a Lužickým Srbům a následuje druhý tematický okruh, který se zabývá národnostními poměry Litevců a Kašubů v poválečném Polsku. Osud Litevců v poválečném Polsku ve stati pod názvem *Litwini w Polsce po II wojnie światowej: liczebność i rozmieszczenie* přibližuje **Krzysztof Tarka**. Postupně zde analyzuje demografický vývoj Litevců. A dále autor čtenáře seznamuje se všemi místy, která po II. světové válce litevská menšina obývala. Naopak příspěvek **Dariusza Szymborskiego** *Kwestia Kaszubska w pracach sejmowej komisji Mniejszości Narodowych i Etnicznych 1989–2005* nás přenesení do nejbližší minulosti a přiblíží čtenáři situaci kašubské menšiny po pádu komunismu.

Třetí tematický okruh věnovaný národnostním poměrům ve Slezsku tvoří tři příspěvky autorů **Adriana Dawida**, *Kwestia wielonarodowości Śląska w koncepcjach opolskich Rodłaków (1944–1949)*, **Zbigniewa Bereszyńskiego**, *Mniejszość, której nie było. Niemiecka mniejszość narodowa na Śląsku Opolskim w latach 1956–1989 w świetle dokumentów Służby Bezpieczeństwa oraz Prezydium WRN w Opolu*, **Mariusza Patelského**

a **Małgozaty Świderové**, *Między marcem 1968 a grudniem 1970. Mniejszość niemiecka na Śląsku w świetle dokumentów KW PZPR w Opolu*. Příspěvky zahrnují čas od konce druhé světové války do sedmdesátých let minulého století a jejich autoři se snaží na základě pramenů analyzovat život německé národnosti v tomto prostoru.

Čtvrtý tematický okruh je tvořen příspěvky českých autorů a týká se jednoho z nejpalčivějších problémů českých soudobých dějin, a to odsunu německého obyvatelstva z poválečného Československa a dále vyřešení otázky maďarské menšiny. Autoři **Gabriela Medvedová** a **David Hampl** v příspěvku *Německá menšina v Československu po roce 1945* nejprve zrekapitulovali celou historii odsunu Němců. To znamená od příčiny po následek a neopomněli připomenout postoje vítězných mocností k této problematice. Následně v druhé části příspěvku popsali osudy německé menšiny v poválečném Československu, čímž připomněli, že ne všichni Němci museli odejít. Naopak článek *Společenské a právní postavení maďarské národnostní menšiny v období let 1945–1989* **Zdenky Novákové** a **Pavla Krákorý** si vzal za úkol představit otázku maďarské menšiny daného období s malým exkurzem do první republiky. Autoři na základě pramenů analyzují vývoj maďarské otázky v poválečném Československu a plány, kterými měla být vyřešena; navíc předkládají obraz této menšiny v rámci československé společnosti.

V posledním, pátém, tematickém okruhu se přeneseme do Maďarska. Autorka **Mária Mohos**, *Hungarians in Slovenia, Slovenia in Hungary*, analyzuje zajímavým způsobem společné soužití Maďarů a Slovinců na území dnešního Maďarska a Slovinska. **Sári Mihály** přibližuje veřejnosti postavení Židů v Maďarské lidové republice. Svůj příspěvek *Das Judentum während des Sozialismus (1948–1988) in Ungarn* uvozuje historickým exkurzem do dějin Židů v Uhrách a Maďarsku. Závěrečný příspěvek sborníku, *Die deutschen Minderheiten im Komitat Vas*, z pera **Andrei Maraczióvé** přibližuje historii německé menšiny v župě Vas. Zde žila v minulosti silná německá menšina. Z více než 200 000 Němců v Uhrách jich skoro polovina žila právě zde a teprve po II. světové válce došlo k jejich postupnému odchodu.

Pavel Bek

Čarodějův učeň, představenje „Nepřijatelných“ nedělu 6. IX. v Miłočánskej skale.

Hižo bje ćma, hdyž přijědžech na zakónčacy wječor socharskich dnjow. Běch runje prawje k započatku noweje dźiwadłoweje hry wo Krabaće a běch wot spočatka jimana wot spektakla, kotryž so mi poskicieše. Nic jenož, zo je wězo znaty wobsah přeco zaso hódny sej wobhladać, ale tu so w woprawdžitym zmysle z wohenjom hraješe. We wosebje napjatych wokomikach a tež we za stawiznu wažnych scenach so zapalachu smólnicy a atmosfera putaceje stawizny so hišće stopnjowaše. Při tym scyła njemy-

leše, zo wot dwanaće wučomnikow přeco jenož pjećo najwažniši na jewisću běchu. Tući ale mjějachu dosć prócy z tekstom, doke-
lž nimo znateje českeje řeče dyrbjachu tež wažne a nošace sady w serbsčinje přednošować. Jenička škoda při tym bje, zo je řečny kublar runje tu swoje čeže mjeł a njewědžeše serbsku fonetiku na prawe wašnje zasadžeć. Tak bje za mnje na započatku trošku dźiwne, zo sym češčinje lěpje rozumiła hač swojej maćerščinje. Njedziwajo na wurěkowanske zmylki njejsym puć do skały wob-
žarowała, kotryž bje pozdžišo tež hišće mytowany předstajen-
jom žonglerow z wohenjom a wulkotnym wohnjostrojom. Bje to cyłkownje wječor poľny horceje napjatoscje, kotryž bych rady zaso jónu dožiwiła. Snano druhého winowca na Vyšehradže...

Hilžbjeta Rječek

Jiří Němeček: *Osmdesát let od založení hradeckého Česko-lužického spolku.* Radnice 12(2009), č. 24, s. 2.

Předseda Společnosti ochránců památek ve východních Čechách (SOPVČ) připomněl ve zpravodaji města Hradce Králové (v elektronické podobě pod www.hradeckralove.org) z 24. června ustavení místní pobočky Česko-lužického spolku

„Adolf Černý“ v lednu 1929. Předcházela mu oslava šedesátých narozenin Jana Rokyty v roce 1924 za účasti srbské delegace a další čilé styky s Lužicí. O jejich obnovu nyní usiluje SOPVČ, která se po loňské návštěvě velikonočních jízd letos vypravila na slavnost Božího těla do Wotrowa a Chrósćic, přičemž o den dříve zajela do Njehorně, Školního musea Korly Awgusta Kocora ve Stróži a Nepilova statku v Rowném. Účastníci zájezdu, jimiž byli i členové Spolku za starý Hradec a průvodce Jan Tomiček z Hořic, mezi sebou vybrali dva tisíce korun na provoz Lužického semináře v Praze.

R-I

Jurij Šofta: *Też we wójnje do Krupki putnikowali, Katolski posoń, č. 29, s. 207.*

Článek hornosrbského týdeníku z 19. července se zabývá historií poutí do Krupky během druhé světové války a po ní. Letos proběhla již třicátá pouť lužickosrbské mládeže od jejich obnovení v roce 1980. V době před druhou světovou válkou a i během války se ještě konala každý rok procesí dvě. Jedno na svatodušní svátky a druhé na Narození Panny Marie. První den putovali věřící s prapory a družičkami z Wotrowa přes Kašecy do Žuric. Tam prapory zanechali. Družičky se převlékly a dále pokračovaly do Čech vla-

Srbští katolíci v Krupce 29. VII.

kem. V malé české vesničce se opět oblékly do krojů, se kterými se znovu připojily k procházejícímu procesí. Také prapory, které se používaly na české straně, byly stále uloženy v tamějším kostele. Procesí šlo první den procesí na německé straně Krušných hor přes Frankenthal a dále po polních cestách do Berggießhübelu, kde všichni přenocovali. Druhý den dorazili do Krupky. Od roku 1938, kdy byly obsazeny Sudety, neexistovaly na cestě do Krupky žádné hranice. Po válce se vydalo první procesí do Krupky v září roku 1946. Poutníci museli jít do Čech tajně přes zelenou hranici, kterou

střežila ruská posádka. Známý obyvatel pohraničí je šťastně dovedl do Čech. Při pouti v roce 1947 už takové štěstí neměli. Na zpáteční cestě byli na hranicích zadrženi. Stráž všechny odvezla na sovětské velitelství do Drážďan, kde byli vyslýcháni. Museli zde také přespat a až druhý den se mohli vrátit domů. Od té doby se již žádné pouť do Krupky nekonaly, dokud je farář Michal Anders v uvedeném roce zase neobnovil.

David Lenk

Pomhaj Bóh, září 2009.

Úvodník Jana Malinka je tentokrát na téma **misie**. V XIX. století byla misie v Africe, Asii či Jižní Americe velice aktuální a podporovaná také v srbské Lužici. Často je dnes diskutován problém provázanosti tehdejší misie s koloniálními ambicemi států. Proto přecházela postupně přímá misijní práce v sociální pomoc ve třetím světě a okázalé hlásání křesťanství v mnohem věrohodnější osobní svědectví spojené s pomocí. Na někdejší misijní sbírky dodnes upomínají v některých lužických kostelích kasičky se srbskými či dvojjazyčnými nápisy.

Helmut Rychtar píše o knize Hince Šofty *Moje serbske leta*. V ní autor líčí svůj život v Lužici, než musel kvůli pronásledování ze strany Stasi opustit Srby a začít další kapitolu svého života na Západě. Přes pravdivost vzpomínek není vyprávění plné hořkosti, ale lidského pochopení a odvahy vidět i ve zlých časech dobré věci.

Recenze Ireny Šerakové se týká nejnovějšího spisu Srbského institutu *Stätten und Stationen religiösen Wirkens*. Lars-Arne Dannenberg a Dietrich Šofta uspořádali 15 německy psaných příspěvků o církevních dějinách dvojjazyčné Horní Lužice.

Trudla Malinkowa popisuje historii jedné z lužickosrbských kulturních památek. U obce Wuricy stála od konce XVIII. století žulová pětimetrová **stěla se srbským a německým nápisem**. Kolem roku 1980 se ztratila. Thomas Helm, dnešní majitel statku, na jehož pozemku se nacházela, se o osudy sloupu velice zajímal, vědecká pátrání po něm probíhala také v Srbském institutu v Budyšině. Mnoho pokusů nalézt jej bylo neúspěšných. V srpnu se T. Helm rozhodl pro poslední hledání. Hluboko zakopanou zlozenou stělu našel a dnes čeká tato památka na své znovuvztyčení. Měsíčník je dostupný též na stránkách www.sorbischer-evangelischer-verein.de.

HH

DOPISY

Načasna literatura z Němskeje je we słowjanskim wukraju znata. Za to eksistuja iniciatiwy. Mjez druhim Założba za němsko-pólske zhromadne džěło, sponsorowanje němskich wulkonakładnistwow, kaž Założby S. Fischer a druhich, kiž so wo płacene přeložki awtorow ze swójskich nakładniskich domow staraja. Tak móžeće na příklad w Pólskej pod www.kroki.pl něšto nazhonić wo tajkej iniciatiwje, kiž Němsku-Rakusku a Šwicarsku wopřija a teksty Julie Franck, Arnolda Stadlera, Georga Kleina, Wolfganga Hilbiga abo Uwe Tellkampa přeložuje a w nakładnistwje *Sic!* we Wařawje w spodobnym wuhotowanju wudała. W Čěskej su mjez druhimi založba Robert Bosch, čěske nakładnistwo Fraus a němcke nakładnistwo Klett-Cotta aktiwity wuwili – a wězo Goethe-Institut w Praze, hdžež lětsa pod hesłom *Wahlverwandschaften* wot měrca hač do oktobra 17 awtorow čita. Mjez nimi Julia Franck atd.

Ale wo tajkich iniciatiwach poprawom pisać nohcych, hačrunjež dže tež mi wo literaturu z Němskeje. Literaturu, kiž zboka wulkokoncernow eksistuje, haj, wo kotrejž tute scyla njewědža a wědžec nohcędža. A chcu rěćec wo iniciatiwach, kiž njejsu nakromne, ale wažne. Chcu to činić na příkladže serbskorěčneje literatury w Čěskej. Su to poprawom jednotliwe wosoby, kiž so we wukraju wo tutu literaturu staraja, ju přeložuja a ze swójskimi srědkami wudawaja.

Za serbskorěčnu literaturu přitomnosće chcu jenož někotre mje-

na naličić: Vladimíra Šatavová, Leoš Šatava, Jiří Mudra, Milan Hrabal a Radek Čermák. Skoro wšitcy serbskorěčni awtorojo přitomnosće su hižo dožiwili, zo so wuběr jich basnjow abo powědkow w spodobnje wuhotowanym zešiwku, z ilustracijemi abo fotami, we wobjimje zwjetša někotrych stow wučišćow wuda. W poslednim wuńdžechu tři powědky Jěwy-Marje Čornacek pod titłom *Meziszewy* a zběrka esejow z pjera Jurija Kocha so přihotuje.

Wězo wostanje nadźija, zo so načasna serbskorěčna literatura w šěrším měrje do programow čěskich nakładnistwow přiwozmje, tute iniciatiwy by móhła Założba za serbski lud podpěrować, wosebje, štož kóšty za čišć a wuhotowanje nastupa. A na runinje nakładnistwow bychu so měritka awtorskich a nakładniskich prawow w tu- a wukraju lochšo připodobnić móhli. Jasne je na kóždy pad: swojich partnerow načasna serbskorěčna literatura lěpje w słowjanskim wukraju nadeńdže, hač w swójskim kraju. A z nakładniskimi a přeložowanskimi partnerami tež swojich čitarjow.

Róža Domašcyňa

Budyšiňan **Mikławš Krawc**, jenž s oblibou jezdí do Mariánských Lázní, zaslal redakci obtaň swého článku ze Serbské protyky 2010, w němž pojednává o sportovních dějinách varnsdorfských Srbů. Jejich výtečníkem byl dělník Michal Michalěk ze Sulšec u Kulowa, který se v roce 1951 stal přeborníkem ČSR v pěstním zápase. Bratr Krawc též upozorňuje na šestnáctidílné dějiny lužického Sokola z pera Alfonse Wićaze otištěné časopisem *Płomje*.

R-I

Jméno **Jurije Bržana** (1916–2006), který byl v letech NDR dokonce místopředsedou východoněmeckého Svazu spisovatelů, zná bezesporu každý, kdo se hlouběji zajímá o lužickosrbskou problematiku. Upozornil na sebe již v prvních poválečných letech, kdy se stal nadšeným organizátorem brigádnického hnutí lužickosrbské mládeže při výstavbě Srbského domu či železniční trati Šamac – Sarajevo v tehdejší Jugoslávii. Tisíce mladých chlapců a děvčat zpívaly tehdy optimistickou píseň s jeho textem *Z mlodej mocu stupamy krok po kroku my do noweho časa*. Byla to doba nesmírného nadšení a velkých nadějí...

Jeho první poválečná díla byla zjevně politicky angažovaná (*Stara Jančowa*). Uvěřil, že stát „německých dělníků a rolníků“ bude skutečnou vlastí také pro slovanskou menšinu. Psal jak knihy pro děti (Jak šel slon na houby), tak i romány s hlubokým humanistickým nábojem. Folklorní tematiku o čaroději Krabatovi zpracoval ve dvou zcela odlišných podobách, a to jako dětskou knihu s názvem *Čarodějny mlýn* a filozofický román *Krabat*.

Měl jsem možnost setkat se s Bržanem osobně, přímo v jeho domku v osadě Horní Hajnk, která patří do obce Worklecy. Setkání zprostředkoval telefonicky můj německý přítel ze Žitavy Ing. Arndt Bretschneider, který mě na toto setkání dovezl svým autem. Sám má k Srbům velmi vřelý osobní vztah.

Spisovatel mi věnoval asi půl druhé hodiny svého času a daroval mi svou poslední knihu osobních vzpomínek, psanou německy. Zmiňuje se v ní o nepřístupnosti v jednání Ericha Honeckera, o manýrech na nejvyšších postech v NDR, o zážitcích při cestách oficiální delegace do zahraničí, jíž byl členem atd. Setkání ve mně zanechalo velmi pozitivní dojem.

Zpráva o jeho smrti na jaře roku 2006 na mne velmi zapůsobila. Tento lužickosrbský spisovatel byl nesporně v Německu nejnámější jako představitel svého malého národa. Dožil se vysokého věku devadesáti let, což není zdaleka dopřáno každému.

První dva roky po jeho smrti byl jeho čerstvý hrob na hřbitově v Chrosćicích (ve Worklecích není kostel, tudíž ani hřbitov) označen pouze provizorním dřevěným křížem bez jakýchkoli ozdob. Při loňské srpnové návštěvě, kdy jsem navštívil Horní Lužici se skupinou vysokoškoláků z Liberce, jsem poprvé spatřil na jeho hrobě vkusný náhrobek z leštěné žuly. A letos o Velikonocích jsem si Bržanův náhrobek také vyfotografoval.

František Vydra

Bohumil Malotín byl osobností renesanční a ojedinělou, výčet jeho aktivit byl tak velký, že by dokázal naplnit několik životů. Pocházel z Barchůvku u Nového Bydžova, kde se narodil 11. 5. 1927.

Bohumila Malotína zajímaly osudy Lužických Srbů. Už za brněnských studií navázal kontakt se Společností přátel Lužice a navštěvoval kurzy lužické srbštiny. Po přesídlení do Prahy se stal aktivním členem SPL při Společnosti Národního muzea – zde přednášel pražské veřejnosti prakticky neznámé skladby lužickosrbských autorů.

Roku 1955 se stal členem orchestru Smetanova divadla, kde r. 1963 převzal funkci koncertního mistra v sekci violoncell. Smetanovu divadlu byl věrný až do svého odchodu do důchodu v r. 1991. Hudbu ale ani pak nezanedbával, vyučoval v ZUŠ v České Lípě hře na violoncello.

Spolu se svou manželkou Miriam měli společnou zálibu – lásku ke knihám, která u něj přerostla v obrovský sběratelský zájem o staré tisky. Do všech knih vlepoval svoje nápadité exlibris se symbolem rytíře ve zbroji.

Bohumil Malotín spolupracoval s českolipským muzeem a připravil zde v dubnu v roce 1992 pozoruhodnou výstavu o lužickosrbském poštovníctví. V dubnu roku 2007 se tamtéž u příležitosti jeho nedožitých osmdesátých narozenin uskutečnila výstava *Moje Lužice*. Seznámila návštěvníky s jeho vztahy k Lužici a představila ukázky z jeho lužickosrbské knihovny.

Knihy uložené ve Vlastivědném muzeu a galerii v České Lípě (VMG) jsou využívány vzhledem k rozmanitosti fondu u mnoha dalších výstav, jako byla Bible v průběhu staletí, Hurá do školy, Kuchařky a další. Sběrka knih je bohatá a obsažná, její skladba odpovídá celé šíři zájmů jejího sběratele – nalezneme zde cenná vydání biblí, knihy lékařské, knihy o hospodářství, právu, písni, kramářské písně, učebnice, časopisy a lužickosrbské tisky. Bohumilu Malotínovi se podařilo získat Pražskou bibli z roku 1488, Benátskou bibli z roku 1506 a Kutnohorskou bibli z roku 1489. Ve sbírce nalezneme obě vydání Herbáře Pietra Andrea Mattioliho (1562, 1594), Kunvaldský kancionál (1576), Kroniku o národu Tureckém (1594). Ve sbírce lužickosrbské pak vzácné bible vydané v Budyšině a Chotěbuzi, knihy A. Frankeho z roku 1826, Martina Grünwalda z roku 1780, rukopis gramatiky sestavené Janem Jurjem Prokopem Hančkou z roku 1770. Cenným přírůstkem jsou i Nowiny za Serbow z roku 1842, hornolužické dějiny od Christiana Gottlieba Käuffera či historie církve vydaná Davidem Richterem v Budyšině. Dílo Martina Luthera je zastoupeno vydáním *Enchiridionu* z roku 1753. V nejbohatších letech přibývalo ročně 30–45 titulů, těsně před vypuknutím choroby začátkem roku 2000 získal do své sbírky ještě dva tituly, které mu udělaly radost. Byl to *Kleychův Kancionál* z roku 1722 a *Nový Zákon* z roku 1782.

Lužickosrbské tisky je možné vyhledat v on-line katalogu českolipského muzea. Pro muzeum je zpracoval v roce 2002 Mgr. Marcel Černý. Staré tisky jsou pečlivě zpracované v textovém editoru Vladimírem Jarým.

Na bývalé tvrzi ve Volfarticích se cítili s manželkou Miriam více doma než na Malé Straně v Praze. Bohumil Malotín zemřel v Praze dne 15. září 2000 a pohřben je ve Volfarticích. Českolipskému muzeu odkázal celou svou jedinečnou sbírku tisků.

Jana Fridrichová, VMG

Exegi monumentum... Gymnaziální profesor, slavista a zejména sorabistický badatel a překladatel **Jiří Mudra** by byl jistě poslední, kdo by se odvážil vyslovit hrdá slova Vergiliova v souvislosti se svým jménem. Slova, která si po více než 18 stoletích přisvojil geniální Puškin a která by právem každý z našeho hloučku přičkl Jiřímu, když jsme jeho popel ukládali do skromného urnového hrobu k jeho rodičům ve stínu stromů motolského pohřebiště. Jestliže smuteční projevy pronesené 6. března ve sboru K. Farského ČČSH zhodnotily Mudrovu vědeckou osobnost a jeho odborné dílo a jestliže následně přátelské setkání patřilo především jeho lužickosrbským spolupracovníkům a ctitelům, bylo motolské poslední sborem intimním vzpomínáním osob rodinně i přátelsky nejbližších.

Jiří Mudra byl dítětem masarykovské ČSR a vyznavačem její

humanitní demokracie *sub specie aeterni* se světonázorovou tolerancí a sportovním *fair play*. Má žena Jasněna a já jsme se s ním vídali na FF UK v Praze v prvních poválečných semestrech, moje paní s ním pak řadu let vyučovala na karlínském gymnáziu, odkud byli oba v roce 1957 při prověrkách propuštěni po tzv. maďarských událostech, kdy byli shledáni málo uvědomělými pedagogy (má žena proto, že se nedokázala rozvést s tehdejšími politickým vězňem, Jiří pro kritiku nehumánních praktik režimu). Oba na to zdravotně doplatili. Jiří, několikrát v životě zdravotně ohrožený, tomu čelil mj. horolezectvím, k němuž vyzval též mou manželku a po mém návratu z vězení v letech 60. také mne. To se nám pak málem stalo osudným, když jsme spolu v červenci r. 1965 – díky mé malé zkušenosti – uklouzli na sněhovém poli při sestupu z vrcholu Kriváně. Když jsme se doplhočili na Tri studničky, poskytla nám shodou okolností první pomoc lužickosrbská paní učitelka. Osudové náhody byly např. i v tom, že jsem se narodil na nedaleké Oravě, kde pak Jiří studoval místní dialekt v Zuberci. Doma nám ho stále připomínají drobné dřevěné dárečky, které přinášel naší dcerce, když se o Vánocích u nás stavoval po návštěvě hrobu rodičů. Nakonec jsme mu zanotovali z hymny Karola Kuzmányho *Kto za pravdu horí*: „kto ctí pravdy božskej božskej zákony, tomu moja pieseň slávou zazvoní.“ Snad UK uctí Mudrovu památku zaslouženým čestným doktorátem.

Jaroslav Kohout

humoreska

Levně koupený vůl

Mikławš Bjedrich

Sedlák Worak měl opravdu pěkného vola, který byl za tři stolarů. Všem lidem se líbil, a hlavně volskému handlíři Palichovi. Už třikrát byl Palich u Woraka kvůli koupi, ale marně. Worak žádal tuze mnoho.

Ještě jednou chce Palich zkusit své štěstí. Jde k Worakům. „Tak co myslíš?“ říká Worakovi. „Slevíš mi něco?“

„Jak – slevíš?“ řekne Worak s úsměvem. „Myslel jsem si, že mi ještě něco přidáš!“

„Hm, hm!“ stojí Palich, jako by se rozmýšlel, jestli má nebo nemá koupit; konečně povídá: „Zavedeš mě do chléva, abych se na něj ještě jednou podíval?“

„Proč by ne?“ – Worak ho vede do chléva.

Palich si vola prohlíží ze všech stran, přitom se také dívá na řetěz, jímž je vůl přivázán. „Ty ho máš tak pevně uvázaného!“

„Ano, někdy je trochu divoký.“

„To asi rád utíká?“

„Toť se ví!“

„Hm, hm, to jsi mi předtím neřekl!“ bručí Palich.

Znova si vola prohlíží a přitom šeptá: „Však ty se dáš koupit levněji!“

Vůl zdvihl hlavu, vyvalil na něho oči, jako by se chtěl zeptat, jak to myslí.

„Takže neslevíš?“ začal Palich zase zostra.

„Ne!“ odpoví Worak.

„Tak ho tu musím nechat,“ řekne Palich. „Na shledanou!“

Uprostřed noci se Palíšek sebral a šel potichu do Worakova dvora. Všude byl klid – Worakovi všichni spali. Palich kráčel odvažně dál ke chlévu. Dobře znal místo, kde volek stojí. Rychle mu

strčil do koryta něco dobrého; nato mu začal omotávat všechny čtyři nohy starými hadry; vůl si dal všechno líbit. Pak mu Palich sundal řetěz, uvázal na rohy silný provaz a vedl vola pěkně pomalinku z chléva. Jak šel Palich ze dvora, pomyslel si: „Jistota je jistota!“ Sundal si kabát a pověsil ho volovi na hlavu, aby, kdyby se něčeho polekal, neutekl. Vůl byl se vším spokojený; jak vidno, bylo to slušné a rozumné stvoření.

Tak se chvíli dál spokojeně vedli. Palich dával stále úzkostlivě pozor na provaz, aby se mu nevytrhl z ruky, a myslel si: „Tak levně jsem ještě nekoupil!“ Také vůl šel klidně krok za krokem; jenom někdy svěsil hlavu k zemi – jako by se chtěl podívat na svoje nové hadrové boty, možná že se mu ne zrovna moc líbila jeho novomódní čapka. Když přišli do lesa, vůl se najednou vytrhl – kdo ví, jestli se něčeho polekal nebo Palichovi dál nevěřil – a skotačivě uháněl domů. Palich supěl za ním; Ale vůl doběhl do dvora jako první a samou hloupostí a radostí nevěda co by, z plna hrdla zařičel „hurá!“ Toho se Palich polekal, ze strachu že by se mohli Worakovi vzbudit, a utekl přes les domů.

Celá ta věc by zůstala v tajnosti; vůl by také nikomu nic nepověděl. Ale když přišel Worak ráno na dvůr, uviděl chlév otevřený dokořán. „Hm, hm!“ pomyslel si Worak a šel rychle do chléva. Jeho nejhezčí vůl tam běhal neuvázaný – a co mu to visí na hlavě? Worak se jde podívat blíž. „I, safraporte! Palichův kabát! Hahaha.“

A v kabátě – co že je tak těžký? Worak prohledal kabát a vytáhl velkou portmonku. V ní našel tři sta zlatých tolarů a průkaz.

Sedlák Worak je ovšem liška podšitá! Kabát a peníze schová do své nové truhly; na další čtvrtek pak oznámí do Kamjenských novin, že našel kabát a plnou peněženku. A kdo že ji ztratil, ať si pro ni přijde.

Toho pěkného vola si později koupil řezník; jenom pro kabát si dodnes nikdo nepřišel.

Z výboru *Radlubin powěda* přeložila **Lucie Kolarovičová**.

Česko-lužický věstník vydává Společnost přátel Lužice, U Lužického semináře 90/13, 118 00 Praha 1-Malá Strana, www.luzice.cz, za **finanční podpory ministerstva kultury ČR** ročně v osmi číslech a dvou dvoučíslech v nákladu 300 výtisků. Cena 20 Kč.

Redakce: vedoucí Richard Bígl, Zelenohorská 506/17, 181 00 Praha 8-Bohnice, biegl@email.cz, tel. 723 598 953; zástupce Petr Kalina, vestnik@luzice.cz; Zuzana Bláhová, Radek Čermák, Josef Šaur, Jan Zdichynec.

Předplatné na rok 2009: ČR 200 Kč, zahraničí 20 € (hotově 15 €) bankovním převodem na účet ČSOB (Poštovní spořitelny) 181757044/0300.

Objednávky a stížnosti na nezasílání: Klára Poláčková, Pionýrů 310/5, 289 23 Milovice, polackova.klara@seznam.cz, tel. 607 588 684.

Redakce se neztotožňuje vždy s názory a slohem autorů. Za pravdivost odpovídá autor. MK ČR E 6880. ISSN 1212-0790.